

Tartalom

Előszó	7
Nagy Balázs: Tudománytörténeti bevezetés. Az Európát elérő mongol expanzió kutatása: historiográfia és új megközelítések	9
I. A MONGOL FENYEGETÉS	
Vásáry István: A Nagy Mongol Birodalom felemelkedése	19
Csiky Gergely: A Nagy Mongol Birodalom hadserege	38
Csiky Gergely: A kelet-európai hadjárat előtörténete. Mongol hódítások és portyák az északnyugati végeken Dzsingisz életében	71
II. A CÉLPONT: EURÓPA	
Igaz Levente: Hatalmi átrendeződés az Ibér-félszigeten	79
Igaz Levente: Las Navas de Tolosa (1212)	85
Bárány Attila: Hadviselés és hadszervezet a 13. századi Angliában	87
Györkös Attila: Hadviselés és hadszervezet a 13. századi Franciaországban	119
Bárány Attila: Bouvines (1214)	129
Veszprémy László: A Német-római Birodalom (és Itália) a mongol támadás előestéjén	137
Veszprémy László: Hadviselés és hadszervezet II. Frigyes császár birodalmában	146
Veszprémy László: Cortenuova (1237)	156
B. Szabó János: A Magyar Királyság Közép-Európában	159
Laszlovszky József: Várak és erődített helyek a mongol invázió előtt Magyarországon	173
Adam Lubocki: Lengyelország és Csehország a 13. század elején	183
Font Márta: A Kijevi Rusz	196
Csiky Gergely: Kalka (1223)	203

Kovács Szilvia: Kumánia és Alánia a mongolok nagy nyugati hadjárata előtt	207
Rózsa Márton: A Balkán a mongol invázió előtt (1204–1241)	216
Rózsa Márton: Philippopolis (1208)	227
Tösér Márton: Kis-Ázsia (1200–1242)	230
Tösér Márton: Kösedag (1243)	235

III. A NYUGATI HADJÁRAT

Csiky Gergely: Az európai hadjárat előkészítése Ögödej nagykán alatt	241
Csiky Gergely: A déli Rusz meghódítása (1239–1240)	257
Font Márta: A Rusz vereségének okai	264
Adam Lubocki: A lengyelországi mongol támadás és annak morvaországi epilógusa	268
B. Szabó János: „Magyarországot, amely háromszázötven éven át fennállott, a tatárok hada elpusztította”	285
Laszlovszky József: Erődített helyek és védelmük az Alföldön	315
Veszprémy László: A pápaság és a Német-római Birodalom reakciója	321
B. Szabó János: A magyarországi hadjárat második fázisa	331

IV. A MONGOL HATALOM EURÓPÁBAN

Vásáry István: A Mongol Birodalom berendezkedése Kelet- és Dél Európában (1242–1280)	351
Font Márta: A régiók viszonya a mongol jelenléthez	362
Vásáry István: A mongol berendezkedés	365
Vásáry István: A mongolok balkáni jelenléte (1242–1282)	370
Laszlovszky József: Várépítkezések Magyarországon a tatárjárás után	386
Stephen Pow: Az erődítmények reformja Halics–Volhíniában és Lengyelországban az 1240–1242 évi tatárjárást követően	395
Szócs Tibor: Mongol–magyar konfliktusok 1242 és 1292 között. Az 1285. évi „második tatárjárás”	403
A kötet szerzői	431
Névmutató	433

Előszó

2022 tavaszán volt 780 éve, hogy a Nagy Mongol Birodalom hadai kivonultak Magyarországról, miután kis híján örökre elsöpörték a föld színéről a középkori keresztény Magyar Királyságot. Hosszú feledés után az elmúlt években a média és az olvasóközönség is egyre nagyobb érdeklődéssel fordult ehhez a „tatárjárásnak” nevezett eseménysorhoz, és mozgásba lendült a tudomány gépezete is.

Az elmúlt évek egyre intenzívebb hazai és külföldi kutatásainak eredményeit a hazai olvasók számára összegezve, Magyarországon szokatlan módon, az Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal „A tatárjárás Magyarországon és a mongol hódítás eurázsiai összefüggései” (NKFIH K-128880.) pályázatának égisze alatt mutatjuk be. Most főként a kiváló, népes hazai szerzőgárda segítségével, de a térség országainak saját tudományos irodalmára támaszkodva, a lehető legtágabb eurázsiai kontextusban kívánjuk bemutatni az akkor történeteket.

Az eddigiektől eltérően a kötetben szereplő írások sora egyaránt átfogó és részletes képet ad a világalomra törő Mongol Birodalomról és a meghódítani kívánt Európa politikai viszonyairól, katonai erejéről és szokásairól is a 13. század derekán, a sajátosságokat egy-egy jelentősebb csata felvillantásával érzékeltetve. A viszonylag jobban ismert magyarországi hadi események mellett pedig részletesen áttekintjük a többi hadszíntér történéseit is, valamint az 1242. évi magyarországi visszavonulás okait és a mongolok európai támadásának tartósabb következményeit Oroszországban és a Balkánon. Reméljük olvasóink akkor is találnak majd ebben a kötetben a maguk számára fontos, érdekes új „felfedeznivalót”, ha korábban netán már búvárkodtak a témában.

Az idegen nevek esetén a tudományos átírást kívántuk követni, kivéve, ha az adott névnek van rögzült formája a magyar nyelvben.

Budapest, 2022. június 5.

*B. Szabó János – Uhrin Dorottya
szerkesztők*